

בס"ד, יום ראשון יט' אלול תש"ע

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת עבודה זרה עד - עו, הוריות ב - ה (76)

א. (1) מה הכלל דמתניתין לענין לאסור בכל שהוא? והאם התנא מנה לכל הני דשויכים בהאי כללא, ומדוע? והאם יש איסורים דאף דנשנו במקום אחר נשנו אף הכא, ומדוע? (2) מה דינה של חתיכת בשר שנבלע בה כל שהוא של חלב, ומדוע? ומה דינה היכא דהחלב נתן בה טעם? (3) מה דינו של כיכר חמוץ שהתערב בשל מצה, ומדוע? והאם בפרוסה הדין שונה, ומדוע? (4) מה דינו של יין נסך או סתם יינם שהתערב בינות מותרים (פרט)?

ב. (1) כיצד מכשירים גת של אבן או של עץ או של חרס (פרט: בשל גוי ובשל ישראל, בזפותה ובשאינה זפותה), ומדוע? והאם הכי קיימא לך? (2) כיצד מכשירים כלי שניקב וסתמו עם זפת, ומדוע? (3) כיצד מכשירים קנקנים, ומדוע? (4) האם אפשר להכשיר על ידי "עירווי", ומדוע? (5) השולח קנקנים ריקים עם גוי, כיצד ינהג, ומדוע?

ג. (1) כיצד סדר הכשרתן של הכלים הצריכים "ניגוב" (כתוב את מסקנת הדברים העולים מן הסוגיא)? (2) מה הם "גורגיי", וכיצד מכשירים אותם? פרט את כל האופנים המבוארים בסוגיין! (3) מה הם "רווקיי", וכיצד מכשירים את ה"דיקולי וחלאתא" ואת הסדינים הבלועים מיון נסך או מאיסור?

ד. 1) עם הארץ שנגע בענבים שבגת או בזיתים שברחיים, מה דין שאר הענבים והזיתים שבגת וברחיים, ומדוע? 2) כיצד סדר הכשרתן של הכלים הניקחים מן הגוי? ומהיכן ילפינן להו? והאם יש כלים דשרי להשתמש בהם בלא שום תיקון, ומדוע? 3) גוי שמישכן כלים אצל ישראל, או ישראל מישכן כלים אצל גוי וחזר ולקחם, האם דינו בקנאן מן הגוי, ומדוע? 4) המבשל בכלי שלקח מגוי ולא הטבילו או הכשירו, מה דין התבשיל, ומדוע?

ה. 1) מאימתי נחשב התבשיל ל"נותן טעם לפגם"? ומה הדין בגוונא דהרתיחו בו מים בזה הזמן? והאם למאן דאמר נותן טעם לפגם מותר, אף הכלי מותר בלא הכשר, ומדוע? 2) הבא להכשיר כלי בן יומו, באיזה אופן צריך להכשירו, ומדוע? ומה המנהג לעשות אחר הגעלת הכלי, ומדוע נהגו כך? 3) כיצד מכשירים אסכלא ושפור שבלועין מאיסור או מנותר, ומדוע? 4) כלי שבישלו בו שלמים או חטאת, האם יש אפשרות להתשמש בו ליום אחר, ומדוע?

ו. 1) כיצד מגעילים את היורות, ומדוע באופן זה? 2) כיצד מכשירים סכינים של גוי (פרט: סכינים גדולים וקטנים, להשתמש בו לחמין או לצונן), ומדוע? 3) כיצד נהג שבור מלכא? ומדוע נהג הכי? ומה יש להוכיח מהאי עובדא?

מסכת הוריות

ז. 1) מאי חשיב "הוראת בית דין"? ומהיכן יש להוכיח? ולמאי נפקא מינה? 2) בית דין שהורו שחלב מותר, ושגג אדם בחלב שהוא שומן ואכלו, האם דינו כעשה בהוראת בית דין? באר במה תלוי הנידון! ואי נימא דדינו כעשה בהוראת בית דין, האם הוא לכל הדינים דנאמרו בעשה בהוראת בית דין, ומדוע? 3) מה הוא הגדר של "אינו שב מידעתו", ולמאי נפקא מינה?

ח. 1) היודע שבית דין טעו ואפילו הכי עשה כהוראתן, מה דינו ומדוע? והאם יש נפקא מינה אם הוא אחד מהבית דין או אדם מן השוק? 2) המבעט בהוראה שעתה סמך על הוראת הבית דין, מה דינו ומדוע? 3) יחיד שעשה בהוראת בית דין, מה דינו, ומדוע? 4) כיצד התבארו דברי הברייתא "עדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין שאין בית דין מביאים עליהם פר וכו'", ומה הוכיחו וכיצד הוכיחו מהאי ברייתא?

ט. 1) מי שנה להאי ברייתא ד"עדיין אני אומר", ומנין? 2) כיצד התבארו דברי הברייתא "הורו ועשו ר' מאיר פוטר וחכמים מחייבים"? 3) מה הדין בהיו מועטין ולבסוף התרבו, ומה הדין בהיו מרובין ולבסוף התמעטו, ומדוע? והאם דינו דומה לדין הדיוט שחטא ולבסוף נתמנה לנשיא, ומדוע? 4) האם בעינין שרוב הקהל ישגו בדבר אחד, או דמצרפיין אף כמה שגגות?

י. 1) מקצת ציבור שעשו על פי הוראת בית דין אחד, והמקצת הנוסף עשו על פי הוראת בית דין אחר, האם חייבים פר העלם דבר של ציבור או לאו? 2) כיצד דרשינן לקרא "ואם כל עדת ישראל ישגו", ומה ההכרח לדרוש הכי? 3) בית דין שהורו וחזרו מהוראתן ועשה יחיד על פי הוראתן הראשונה, האם דינו כעושה בהוראת בית דין או לאו (פרט), ומדוע? 4) למאן דאמר פר העלם דבר משל ציבור הוא בא, כיצד נגבה הוא מן הציבור? והאם נגבה אף ממנו שלא עבר? והאם יש להוכיח מה דעת ר' שמעון?

יא. 1) מי שהביא כפרתו לאחר תמיד של הערביים, האם התכפר לא או לאו, ומדוע? ומה דינו אם הביאו כפרתו בבין השמשות, ומדוע? ומה רצו לבאר בסוגיין על פי דין זה? 2) האם בכל הוראה שיוורו הבית דין יש לחייבם בפר העלם דבר של ציבור, ומנין? והאם בכל הוראה שהורו הבית דין יש לפטור את העושים על פיהם, ומדוע?

יב. 1) בית דין שהורו על מלאכה אחת ממלאכת שבת שאין צורך לקיימה, האם חייבים בפר העלם דבר, ומדוע? ומה הדין היבא דהודו לעיקר שבת, אבל אמרו דבזמן מסוים אין צורך לנהוג דיני שבת, ומדוע? 2) בית דין שהיו במנינם אף דיינים הפסולים לדון, האם יש לחייבם בפר העלם דבר? ומה הם הפסולים? ומה עור בעינן שיהיה עם הבית דין בהוראתן, ומדוע? 3) מאי חשיב "שוגג דומיא דמזיד", ומדוע נקרא הכי, ומה דינו?

יג. 1) כל הקהל או רובו שחטאו, כמה קרבנות צריכים להביא, ועל מי מוטלים קרבנות אלו, ומנלן? 2) שבת אחד או שניים שחטאו, כמה קרבנות צריכים להביא, ועל מי מוטלים קרבנות אלו, ומנלן? והאם יש הבדל אם עשה על פי הוראת בית דין הגדול, או הוראת בית דינו? 3) היודע שחטא ואינו יודע במה חטא, האם יכול להביא קרבן, ומדוע? ומה הדין גבי בית דין ששגגו בהוראתן ואינם זוכרים מה הורו, ומדוע?

יד. 1) הורו הבית דין ועשו הם על פי הוראתן, מה דינם, ומנלן? 2) רוב קהל שאינם רוב שבטים או רוב שבטים שאינם רוב קהל, מה דינם לענין פר העלם דבר של ציבור, והאם שאר השבטים נמי מביאים על ידם? 3) כמה בעינן שיהיו מן הציבור כדי להחשיבן "קהל", ומנלן?

בהעלחה!

תשובות למבחן עבודה זרה עד עו, הוריות ב ה

- א. (1) תנא דמתניתין מנה רק לאיסורי הנאה שהם אף דבר חשוב, ואגוזי פרך ורימוני באדן של ערלה, אף דהוי איסור הנאה ודבר חשוב, מכל מקום לא תנא להו, משום דכבר נישנו במסכת ערלה. וכן התנא לא שנה כיכרות של בעל הבית לענין חמץ, דסמך אמתניתין דערלה. ובשר בחלב קתני אף דכבר שנה להו במסכת חולין, לאשמעינן דתנא דידן באיסורי הנאה ודבר חשוב איירי. וכן שנה יין נסך, אף דתני בערלה חביות סתומות, לאשמעינן דאף בסתם יינן אסרינן בכל שהוא. אי נמי, משום דעיקר מסכתין ביין נסך עסקינן.
- (2) לדעת רבותיו של רש"י, היינו דאמרינן במתניתין דבשר בחלב בכל שהוא. אמנם רש"י דחאם, דכיוון דהטיפת חלב לא הוי דבר חשוב, אינה אוסרת את הבשר. ועוד, דבכל דוכתי אמרינן דאוסר רק בנותן טעם. אבל אחר שהטיפה נתנה טעם בחלב, החתיכה עצמה נעשית נבילה, ולמאן דאמר אסורה בהנאה, דינה דאוסרת בכל שהוא.
- (3) לדעת ר' עקיבא דחמץ בפסח אסור בהנאה, הוא הדין דכיכר של בעל הבית דדבר חשוב הוא, אוסר התערובת בכל שהוא. ודעת רש"י, דכיוון דבעינן דבר חשוב, פרוסה דלא הוי דבר חשוב, אינה אוסרת בכל שהוא, וישליך אחת מן התערובת והשאר יתן לפני כלבו. אבל התוס' כתבו, דלדעת רב דחמץ אוסר במשהו, הוא הדין דפרוסה של חמץ, כיוון דהוי איסור הנאה אוסרת בכל שהוא.
- (4) דעת חכמים דהכל אסור. ודעת רשב"ג דמוכר הכל לגוי, ומשליך את דמי היין הנסך לנהור. ודעת רב, דהלכה כרשב"ג דווקא בחבית שנתערבה בחביות, דאף דלמוכרם אחת אסור, דהא יין נסך אוסר בכל שהוא, מכל מקום שרי למוכרם הכל יחד. אבל יין ביין אסור. ומסקינן, דבסתם יינן, אף יין ביין שרי, וביין נסך גמור דווקא חבית בחביות שרי.
- ב. (1) באופן שלא זיפתום, אם היא של ישראל ודרך בה הגוי לפי שעה, לעולם סגי בהדחה, משום דאינה בולעת. ואם היא של גוי דמשתמש בה תדיר ובולעת, אם היא של עץ ואבן בעי ניגוב, ואם היא של חרס, לרבי סגי בניגוב, ולרבנן לא מהני ניגוב משום דבלעה טפי. ואם היא מוזפתת ולא דרכו בה, דיש לאסור משום היין הניתן בזפת, בשל אבן מהני ניגוב, ובשל עץ דבעי טפי זפת, לרבי סגי בניגוב ולרבנן בעינן קילוף. ובחרס כולי עלמא מודו דבעינן קילוף. והיכא דהגוי אף דרך בה, בעינן קילוף. וכתב רש"י לקמן (עה). דהלכתא כתוספתא דטהרות, דלעולם סגי לגת בהדחה.
- (2) כתבו התוס', דמסוגיין מוכח דאין הזפת בולע, דהא רב סבר להכשיר גת מוזפתת היכא דאין בה גומות. ומה דיש לאוסרה הוא רק משום "כלי שמכניסו לקיום", וכיוון דאין סתימתה מתקיימת, אין לאוסרה. אמנם כתבו, דכיוון דרגילים ומצויים הם, יש להחמיר.
- (3) קנקנים כיוון דמכניסים בהם לקיום, בלעו טפי וגזרו עליהם. וכתב רש"י, דבעינן מילוי ועירו ג' ימים מעת לעת.
- (4) כתבו התוס' בשם ר"ת, דמסוגיין מבואר דמהני להכשיר הגת בעירו, דהא אמר רבא להגעיל הגת, ואין דרך להגעילה אלא על ידי עירו. ובשם הרשב"ם כתבו, דדווקא להכשיר מיינן נסך סגי בעירו, משום דבליעתו בצונן. אבל בעלמא לא מהני עירו אלא להפליט כדי קליפה מן הכלי, ומהני רק לקערות שתשמישן רק על ידי עירו.
- (5) יש להופכם ולהניח בתוך שק ולחתום השק, דאי לאו הכי חיישינן שמא ישתמש בהם, ואף דאין חשש שישתמש של קיום, מכל מקום גזרינן דלא ליתי לאשהוויי ביד עובד כוכבים. [וכתבו התוס' דבחביות גדולות שאין הדרך להשתמש בהם לפי שעה, אין חשש שהגוי ישתמש, ולא בעינן כל הני].
- ג. (1) בכלים שיש בהם עדיין רטיבות היין, בעינן אפר תחילה ולאחר האפר בעינן מים. ובכלים יבשים בעינן מים תחילה ולאחריהם אפר ושוב מים. ולפירוש רבותיו של רש"י ליישנא דסורא נחלקו רב ושמואל האם צריך עוד פעם אפר ומים או לאו, ובפומבדיתא מתנו, דכולי עלמא מודו דבעינן עוד פעם אפר ומים. ולפירוש רש"י, לא פליגי סורא ופומבדיתא, וכולי עלמא מודו דאף רב מודה דברטובים בעינן עוד פעם אפר ומים, ולשמואל אף ביבשים בעינן תו אפר ומים. ולפירוש התוס', בסורא מתנו דרב הצריך תו אפר ומים רק ברטובים, ושמואל אפילו ביבשים. ובפומבדיתא מתנו, דאף רב מודה דביבשים נמי בעינן תו אפר ומים.
- (2) לפירוש ראשון ברש"י, גורגי הם חבלים המסובבים סביב לענבים כדי שלא יתפזרו, ולפירוש בתרא, האם עקלים שנותנים בתוכם הענבים. ומסקינן, דאם הם של נצרים או ביצבוץ, מנגבן והם מותרים. ואם הם של שיפה או של גמי, מיישנן י"ב חודש, ולדעת רשב"ג מניחם מגת לגת, בין הקדימו את הגת לשנה הבאה ובין אם איחרו. ואם רוצה להשתמש בהם מיד, יגעילן ברותחין או מולגן במי זיתים, ורשב"ג משמו של ר' יוסי אמר, דיכול להניחם שיעור עונה [והיינו יום או לילה, או בזמן שהיום והלילה שווים חצי יום וחצי לילה], תחת צינור שמימיו מקלחין או מעיין שמימיו רודפין.
- (3) רווקי היינו משמרת כמין שק שמסננים בה את השמרים להוציא יינים. ואם עשויה משער אדם שאינו בולע, סגי בהדחה. ואם עשויה מצמר בעי ניגוב. ואם עשויה מפתן צריך ליישנה. ואם יש בה קשרים צריך להתירם קודם ההכשר. ודיקולי וחלאתא, אם הם מחויטות בחבלים של צורי דקל, מדיחן. ואם מחויטות בצבתא שהוא מין גמי, צריכים לנגבן. ואם מחויטות בשל פשתן, צריך ליישנם. וכתבו התוס', דהני מילי אלו דידוע דבליעי טפי, אבל סדינים הבלועים בין מאיסור ובין מיינן נסך סגי להם כיבוס, דעל ידי החבטות וודאי דיוצא כל האיסור הבלוע. אמנם כתבו, דיש לחלק בין היכא שהאיסור נדבק להיכא דאין האיסור נדבק.
- ד. (1) עם הארץ שנגע בענבים שבגת, אין טמא אלא מקום מגעו. ואם יש משקה המחברן לשאר הענבים, נחלקו רב ור' חייא האם אוסר אף את שאר הענבים שבגת משום המשקה המחברן, או דכיוון דיש אשכולות, מפסיקים הם בין האשכול שנגע בו לשאר האשכולות, והשאר מותרות. אבל אם נגע בזיתים שברחיים, באופן שיש משקה המחברן כולי עלמא מודו דהכל נאסר, דהא אין אשכולות שיפסיקו.
- (2) כל הכלים צריכים טבילה, וילפינן לה מדכתיב יתורא "וטרה", ומדכתיב "אך במי נדה יתחטא" ילפינן דבעינן ארבעים סאה. [ומכל מקום בעינן ל"טהרה" ללמד דטהר מיד ולא בעי הערב שמש]. אמנם רק לכלי מתכות המשמשים לאוכל בעינן טבילה, וכמעשה שהיה. וכלי זכוכית דינם ככלי מתכות, משום דיש להם תקנה כשנשברים על ידי היתוך וככלי מתכות. ואם השתמשו בהם בצונן, בעינן להדיחם מן האיסור. ואם השתמשו בהם ברותחין, בעינן להגעילן כדי להפליט האיסור. ואם השתמשו בהם ממש על האש, בעינן ללבנן כדי להוציא האיסור, דכדרך שבלע כך מוציא.
- (3) גוי שמישכן הוא ספק בגמי, האם חשיב שמו של הגוי עליו, ואין צריך להטבילו, או דשמו של ישראל עליו וצריך טבילה, ואם רואה שכונת הגוי לשקעו בידו, וודאי דצריך טבילה. ואם הישראל מישכן לגוי וחזר ולקחן, לא חשיב שמו של הגוי עליו, ולא בעינן טבילה.
- (4) אם הוא בן יומו, התבשיל אסור. ואם אינו בן יומו, תליא בפלוגתא בנותן טעם לפגם. ואם רק מחוסר טבילה, כתבו התוס' דאינו אוסר. אמנם כתבו, דאיכא למימר דגזרו אטו קודם הכשר.
- ה. (1) לדעת רש"י על ידי לינת לילה נחשב נותן טעם לפגם. וכן דעת ר"ת. וכתבו התוס' דכיוון דלא ידוע אם תחילת הלילה פוגמת או סוף הלילה או כולה, בעינן שלא יבשלו בו כל הלילה. ואם הרתיחו בו מים בזה הזמן, בעינן להמתין עוד כדי לינת לילה, משום דהאיסור

נבלע במים וחתיכה נעשית נבילה. אמנם אם בישל בו היתר, ונפקא מינה לענין חמץ בפסח או בשר בחלב, לא אמרינן דחתיכה נעשית נבילה, ואין קפידא במה שהרתיחו בה מים. ובלא הכשר אין להתיר את הכלי, דגורין אטו בת יומא, ולא דמו לתבשיל שמוטר לאוכלו, משום דהתבשיל לא נבלע בו כלל איסור, אבל הכלי היה בלוע מעיקרא מאיסור.

(2) כתבו התוס' דבעינן שיהיה ששים במים שמגעילין בתוכם, דאי לאו הכי הרי האיסור יבלע במים ויאסרו. והני מילי נבלע בו איסור. אבל נבלע בו חמץ, אין צריך להקפיד על ששים, דהא אף אם יתן טעם, הוי נותן טעם בר נותן טעם דהתירא ואינו אוסר. ואחר ההגעלה המנהגה לשטוף בצונן. וכתבו התוס', דלא ידוע מדוע נהגו כן. ואולי סמכו על המבואר בזבחים שבקדשים בעינן שטיפה בצונן ב' פעמים, ובתרומה ובחולין סגי באחת. אמנם לפירוש רש"י שם דאיירי על שטיפת חמין וצונן, אין ראייה.

(3) במתניתין מבואר דבעינן ללבנו, דהא בליעתו על ידי האור. אמנן לענין נותר אמרינן דסגי בהגעלה. והיינו טעמא, או משום דכל יום נעשה גיעול לחבירו, או משום דכיוון דמבשלים בו תדיר האיסור לא קריד, וסגי בהגעלה להפליטו, ואו משום דכשנבלע היתרא הוי, ואף דעתה איסור הוא, כיוון דאינו בעין אינו אוסר כל כך ואינו צריך ליבון.

(4) בכלי שבישלו בו חטאת, אם לא יבשלו בו היום שלמים, למחר אסור לבשל בו משום הנותר הבלוע בו. אבל אם בישלו בו ביום שלמים, אמרינן דהטעם נפלט לשלמים, ובכלי דבלוע רק משלמים שאינם נעשים נותר למחר, יכול מחר לחזור ולבשל בהם שלמים או חטאת ולאחריה שלמים.

1. (1) צריך להגעילין בכלי גדול שיבואו מים אף על שפת הכלי, דאף התם יש חשש בליעות. ואם היא יורה גדולה, יהדר גנפא דלישא סביב לשוליה באופן שתוכל לקבל מים עד שפתה, דבכהאי גוונא וודאי יבוא מים אף על שפתה ויפליט הבליעות. ואף דרך ניצוצות יבואו התם, הרי אף הבליעה התם היתה רק בדרך ניצוצות.

(2) לענין לאכול בו צונן, אמרינן דשפה [או באבן הנפחים, או בבלוזי צמר], ונועצה י' פעמים בקרקע שאינה קשה ואינה רכה. והני מילי דאין בסכין גומות, אבל יש בה גומות לא מני נעיצה. וכתבו התוס' בשם ר' ברוך דאף הגעלה לא מועילה ובעינן ליבון. ואם רוצה להשתמש בחמין, כתב רש"י דבעינן הגעלה. והתוס' כתבו, דהני מילי היכא דבלע היתרא כגון חמץ לענין פסח. אבל אם בלע איסורא בעינן ללבנו, והני מילי בסכין גדול שהדרך לנועצו בבשר שעל האש, אבל בסכין קטן סגי בהגעלה, ואף שפעמים מהפכין בו הבשר העומד על הגחלים, מכל מקום אינו תשמיש קבוע. אבל ריב"א הצריך ליבון אף בסכנים קטנים מהאי טעמא. ובשם רבינו ברוך כתבו, דסכין קטן אף הגעלה לתשמיש רותח אין צריך, משום דמעיקרא לא השתמשו בו לאיסור רותח.

(3) שבור מלכא חתך אתרוג בסכיניו ואכל, ולאחר מיכן חתך בסכיניו ונתן לבאטי, ולאחר מיכן נעץ סכיניו בקרקע י' פעמים ונתן למר יהודה לאוכלו. והא דלא נעץ קודם שהביא לבאטי, משום דסבר דאינו מדקדק באיסורים, והראיה שהרי הסכים לקבל את השפחה שנתן לו בליה. וכתבו התוס' דמהאי עובדא מוכח דבעינן דווקא י' פעמים, ולא כמבואר בירושלמי דלאו דווקא י' פעמים, אלא סגי אף בג'.

מסכת הוריות

2. (1) לדעת שמואל דווקא אם אמרו "מותרים אתם" חשיב הוראת בית דין. ונפקא מינה לענין לפטור את היחיד למאן דאמר יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. וכן לענין לחייב פר העלם דבר של ציבור היכא דרוב הקהל שגגו מחמת הוראתן. ולדעת ר' דימי, לא סגי במותרים אתם, אלא בעינן "מותרים אתם לעשות", וכן חזינן בזקן ממרא, דקתני "הורה לעשות", וכן גבי אשה הניתרת בעד אחד "התירוה בית דין להנשא", וכן מוכח ממתניתין דקתני "הורו לעבור על אחת מכל מצוות".

(2) נחלקו בה רב ור' יוחנן. ורמי בר חמא הסתפק בנידון. ולרבא פשיטא ליה, ואיכא תרי איכא דאמרי מה פשיטא לרבא. והנידון תליא בביאור מתניתין "ועשה שוגג על פיהם", דאיכא למימר דתרתני קתני, שוגג והיינו שגג בחלב שהוא שומן [דאף אם היה יודע שהוא חלב היה אוכלו משום הוראת הבית דין], ועל פיהם היינו על פיהם ממש. ואיכא למימר, דאדרבה קתני שוגג על פיהם לומר דדווקא שגג על פיהם פטור, אבל נתחלף לו חלב בשומן חייב. ואמר רבא, דאף לרב דפוטר, מכל מקום אינו מצטרף עם רוב ציבור לחייב פר העלם דבר של ציבור, משום דכתיב "בשגגה" ובעינן שגגה אחת לכולהו.

(3) להמבואר בסוגיין, אינו שב מידיעתו היינו דווקא היכא דאף כשנודע לו דעבר עבירה אינו שב, אבל אם אינו שב מידיעתו משום דסבר דאף האיסור מותר, כגון הכא דהורו בית דין דחלב מותר והוא נתחלף לו חלב בשומן, שפיר חשיב שב מידעתו, ואליבא דר' יוחנן ולחד לישנא דרבא, חייב קרבן.

3. (1) אם הוא גמיר אפילו דלא סביר ויודע שבית דין טעו ואפילו הכי סמך עליהם, הוי מזיד ואינו מביא קרבן. אבל אם טעה דמצווה לשמוע דברי חכמים אף כשמתיירים את האיסור, דינו כשוגג דחייב קרבן. ואין לפוטרו משום עשה בהוראת בית דין, דהא לא תלה ממש בהוראתן.

(2) המבעט בהוראה, אף דעתה עשה כהוראתן, מכל מקום אין להחשיבו דסמך על הבית דין, אלא על פי עצמו עושה כדרכו תמיד, וחייב קרבן.

(3) במתניתין מבואר דפטור. ובברייתא ילפינן לה מדכתיב מיעוטא "בעשותה". אמנם רבנן פליגי ויתבאר להלן.

(4) מסקינן, דבשלמא במיעוט קהל שחטאו יש לומר דחייבים כשבה או שעירה על חטאם, משום דמצינו דאם עשו בהוראת בית דין, אין הבית דין מביאים עליהם פר אלא הם עצמם. אבל ציבור דאשכחן דבעשו על פי בית דין, הבית דין מביאים עליהם פר והם פטורים, דלמא אף כשעשו על פי עצמם אין לחייבם, ולהא ילפינן מדכתיב "מעם הארץ" ואפילו כולו. ומוכח מהאי ברייתא דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב. דאי נימא דפטור, אמאי פשיטא ליה דחייב בעשו על פי עצמן, עד דמיבעי ליה קרא רק לרבים שחטאו. ולגירסת התוס', עיקר ההוכחה היא מהא דהברייתא חילקה בין רבים למיעוט].

4. (1) מסקינן דעל כרחך רבנן שנו לה, דהא קתני בה דהבית דין מביאין כפרה על המרובין. ואילו ר' יהודה סבר דהציבור מביאים ולא הבית דין. ועוד, דעל כרחך דהברייתא דדרשה מ"בעשותה" ר' יהודה שנאה, דהא מצינו לו שדרש כעין דרשה זו גבי עולה.

(2) או דאיירי ביחיד שעשה בהוראת בית דין, ור' מאיר פוטר וחכמים סברו דדווקא ציבור שעשו בהוראת בית דין פטורים. או דאיירי דעשו מחצה מן הקהל והבית דין משלימים לרוב, דר' מאיר סבר דבית דין פטורים מפר העלם דבר של ציבור. וחכמים סברו דשפיר משלימים וחייבים בפר. או דאיירי ברבים שעשו, ור' מאיר פטר את הציבור מפר, דסבר דהבית דין חייבים, וחכמים סברו דאף הציבור חייבים. או דאיירי בשבט שעשו על פי הוראת בית דין, דר' מאיר פטר מפר, וחכמים היינו ר' יהודה דחייב בפר. או דאיירי דחטאו רוב הקהל אבל אינו רוב שבטים, או רוב שבטים שאינם רוב קהל, דר' מאיר פטר מפר, וחכמים היינו רש"א דסבר דחייבים בפר.

(3) מועטין ולבסוף התרבו מסקינן דכולי עלמא מודו דכיון דבשעת החטא לא נתחייבו בקרבן, תו אי אפשר לחייבם. ואף ר' שמעון דסבר גבי הדיוט שחטא ונתמנה לנשיא דאזלינן בתר ידיעה, שפיר מודה דאזלינן נמי בתר שעת חטא. ויש בגמ' צד לומר דכלל לא דומה

להזיא דר' שמעון, משום דהכא לא היה כלל בר חיובא. אבל מרובין שכבר התחייבו ולבסוף התמעטו, אמרינן דדינו דומה להדיט שחטא ונתמנה לנשיא, דלחכמים אזלינן בתר שעת החטא וחייב כשבה או שעירה כיחיד, והוא הדין הכא דחייבים. ור' שמעון סבר דאזלינן נמי בתר שעת ידיעה, ואם נודע לו רק אחר שנתמנה אינו יכול להביא שום קרבן, והוא הדין הכא אם נודע קודם שהתמעטו חייבים, ולאחר שהתמעטו פטורים.

4) הגמ' נשאר בתיקו האם בעינן שכולם ישגו באותו הוראה, או דסגי באותו מין עבירה או אותו מין קרבן, או דסגי בהא דהכל בכלל חייבי כריתות. [אמנם אם חלקם שגגו בהוראת בית דין, ואחד נתחלף לו בחלב ושומן, וודאי דאינו מצטרף, דהא כתיב "בשגגה" דבעינן שגגה אחת].

- י. 1) האי גוונא משכחת לה דווקא במתו הסנהדרין. ולמאן דאמר בית דין מביאים, פשיטא דאין לצרף, דהא הבית דין הראשון כבר מת. אבל למאן דאמר ציבור מביאין, איבעיא לגמ' האם סגי בהא דרוב הציבור חטא, או דבעינן ידיעה דבית דין, וסלקא בתיקו.
- 2) ר' יונתן דרש דבעינן שכל הבית דין יורו. אמנם מסקינן דאינו, דהא גבי אין גוזרין גזירה על הציבור שאין הציבור יכולים לעמוד בה, אף דכתיב "הגוי כולו" אפילו הכי אמרינן דרובו ככולו. אלא דרשינן דבעינן דכל הסנהדרין יהיו בהוראה ואף שלא הורו להדיא.
- 3) לדעת ר' שמעון לעולם חשיב עשה בהוראת בית דין, משום דלא נתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, וכיון דתולה בהוראתן, אף דהיה יכול לדעת דחזרו, שפיר חשיב עושה בהוראתן. ולדעת ר' אלעזר, אם הוא יושב בביתו, חייב אשם תלוי, דהא איכא צד ברור להחשיבו תולה בדעת עצמו, כיוון דבידו היה לשאול. וסומכוס סבר דהצד לחייבו הוא תלוי ואין לחייבו אשם תלוי. אבל נמצא במדינת הים, ודאי חשיב עשה תולה בדעת בית דין ופטור. ואם החזיק בדרך, לר' עקיבא משום טירדתו חשיב כנמצא במדינת הים. וכן עזאי סבר דהוא כיושב בביתו דחייב.
- 4) לדעת ר' שמעון נגבה הוא מכל הציבור. ולדעת ר' יהודה ניקח הוא מתרומת הלשכה. וגובין אף ממי שלא עבר, וכדמוכח מסוגיין. ומקשינן, דכיון דסבר ר' שמעון דנגבין מן הציבור, אמאי קאמר דעשה לאחר שבית דין חזרו חשיב תולה בדעת בית דין, הא כיוון דגבו ממנו וודאי ידע. ומשינינן, או דתנינן איפכא, דלר' שמעון ניקח הוא מתרומת הלשכה. או דאיירי שגבו ממנו סתם, או דלא היה בעיר בשעת הגביה.

- יא. 1) אפילו שהקריב באיסור, מכל מקום התכפר לו, כדאמרינן בפסחים דאתי עשה דהשלמה ודחי ללא תעשה דהשלמה, ואיכא שם עוד תירוצים. ובתוס' מבואר דוקא מחוסר כפרה בערב פסח יכול להביא אחר תמיד של בין הערביים. ואם הביא כפרתו בבין השמשות. אמרינן בסוגיין דאף דהוא ספק, מכל מקום מספק נתכפר לו. וכתב רש"י דהוא למאן דאמר בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא, וכיון דאי אפשר לעמוד עליו ואין את מי לשאול אימתי הקריב את קרבנו, ליכא צד ברור לחייבו. ואמרינן דהיינו טעמא דסומכוס דאינו מחייב אשם תלוי ביושב בביתו ועשה על פי הוראת בית דין בלא שידע דחזרו בהן.
- 2) אמרינן דאין בית דין חייבים אלא אם הורו במקצת דבר. אבל אם עקרו את כל הגוף אין חייבים. ולעולא ילפינן לה מדכתיב "ונעלם דבר" ודרשינן למ"ם לפניה ולאחריה, וקרינן ונעלם מדבר. ולחזקיה ילפינן מדכתיב "אחת מכל מצות ה'", דכתיב מצות בלשון יחיד דהורה לעשות מקצתה. ור' נחמן בר יצחק יליף דבר דבר מוקן ממרא, דכתיב ביה "מן הדבר" ודרשינן ולא כל הדבר. ואם הורו בדבר שהצדוקין מודים בו, כיוון דזיל קרי בי רב הוא, דיחיד העושה בהוראתן נחשב כעושה במזיד ואין לפוטרו. [ולכאורה אף הבית דין לא חייבים בכהאי גוונא].

- יב. 1) אם הוא דבר שהצדוקין מודים בו, וודאי דלא חשיב הוראה. ואם הוא דבר שאין הצדוקין מודים בו, הוא איבעיא בגמ' האם חשיב מקצת דבר או לאו, ולא אישפטא. והיכא דהודו בהכל אבל אמרו דבשביעית לא נוהג שבת, משום דאף בחול אין בו חריש וקציר, מסקינן דכהאי גוונא חשיב ביטול מקצת, כדחזינן גבי נביא שהתנבא לעבוד עבודת כוכבים דחייב אף בביטול מקצת וקיים מקצת, ואמרינן כגון דאמר היום לעבדה ולמחר לבטלה.
- 2) אין לחייבם, משום דילפינן עדה דכתיב הכא מעדה דכתיב גבי והצילו העדה, דמה התם כולם כשרים, וילפינן לה מדכתיב "ונשאו אתך במשא העם" דבעינן דומים למשה, אף גבי הוראה בשוגג בעינן דומים לך. והפסולים המבוארים במתניתין הם: גר, ממזר, נתין, וזקן שאינו ראוי לבנים. ומלבד המנין בעינן נמי שיהיה עמם המופלא שבבית דין, דאי לאו הכי לא חשיב הוראה, דהיה להם ללמוד ולא למדו.
- 3) שוגג דומיא דמזיד הוא בגוונא שהתחלף לו חלב בשומן, דכי היכי דמזיד אינו תולה בבית דין, כך הוא אינו תולה בבית דין. ולרמי בר חמא הוא ספק, ולרבא פשיטא ליה, ואיכא לעיל תרי לישני בדעת רבא אי פשיטא דפטור. והיינו דקתני במתניתין דווקא "הורו שוגגין ועשו מזידין" חייבים. או דפשיטא ליה דחייב.

- יג. 1) חטאו כל הקהל או רובו, לדעת ר' מאיר הבית דין מביאין ולא הציבור. ויליף לה גזירה שוה "קהל קהל" מה קהל האמור בהוראה היינו דווקא בית דין, אף קהל האמור בהקרבה דווקא בית דין. ולר' יהודה הציבור מביאים, וכל שבט מביא על שבטו, ויליף ליה מריבויא דקהל [דד' ריבויי דקהל יש לשיטתו]. ור' שמעון סבר דכל שבט מביא על שבטו וכדרשת ר' יהודה, ומאידך אף הבית דין מביא, דילפינן גזירה שוה קהל קהל, מה בהוראה איכא לבית דין ולקהל [דהבית דין הורו והקהל חטאו], אף בהקרבה איכא לבית דין ולקהל.
- 2) לדעת ר' יהודה, אותו שבט חייב. ואם עשה על פי הוראת בית דין הגדול, אף כל השבטים נגררין אחריו וכולם חייבים. ויליף לה מדכתיב קהל יתירא. אבל אם עשה על פי הוראת בית דין של שבטו, רק הוא חייב. ור' שמעון סבר דאם עשה בהוראת בית דין של שבטו אין חיוב דפר. אבל אם עשה בהוראת בית דין הגדול, חייבים בפר, אבל לשיטתו ליכא ריבוי דכל הציבור נגררין לחייבם.
- 3) לדעת רבנן אינו יכול להביא קרבנו משום דכתיב "ונודעה החטאת אשר חטא בה", ור' אליעזר סבר דחייב דסגי בהא שנודע לו דעבר עבירה, ומאי דכתיב "בה" למעט מתעסק אתי. אבל לענין בית דין שהורו כולי עלמא מודו דבעינן שידעו במה הורו, דהא כתיב "ונודעה החטאת אשר חטאו עליה".

- יד. 1) בעינן דווקא שהקהל יעשה על פי הוראתן. ולר' יהודה ילפינן לה מיתורא דהקהל [דהא ד' יתורי איכא לשיטתו]. ור' מאיר ור' שמעון ילפי לה מדכתיב "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה" דמשמע דהם גרמו לאחרים שישגגו. וכן כתיב "כי לכל העם בשגגה" דמשמע דבעינן שכולם יהיו בשגגה, דהבית דין הורו והציבור עשו. ואף דמקראות אלו בעבודת כוכבים כתיבי, מכל מקום ילפינן בגזירה שוה ד"מעיני מעיני".

2) לדעת רשב"א נחשבים הם כרוב ציבור, וילפינן לה מדכתיב "והיה אם מעיני העדה" דמשמע אפילו מיעוטא, ומאידך כתיב "כי לכל העם בשגגה", דמשמע דבעינן לכולהו. אלא איירי ברוב שהם גם מיעוט. ולדעת תנא קמא דינאם כיחיד דחייבים רק קרבן אחד. ור' שמעון סבר דאף הבית דין מביאין עליהם פר.

3) לדעת ר' מאיר בעינן רוב שבטים. ור' יהודה ור' שמעון ילפי דאף שבט אחד איקרי קהל, כנאמר ליעקב לאחר לידת יוסף "ונתתיך לקהל עמים", והרי רק בנימין נולד לו לאחר הבטחה זו. וליכא למימר דעל ידי בנימין יושלם הקהל, דעל כרחק דשני שבטים איקרי קהל כדכתיב ביהושפט "בקהל יהודה וירושלים", ובירושלים ליכא טפי מב' שבטים.